

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до статті 126-1
Кримінального кодексу України щодо питань систематичного вчинення
домашнього насильства»
*(реєстр. № 12290 від 06.12.2024)**

***Анотація.** В Інформаційній довідці розглянуто питання удосконалення підстав кримінальної відповідальності за систематичне вчинення домашнього насильства в контексті проекту Закону України (реєстр. № 12290 від 06.12.2024 р.) (далі – законопроект).*

Проаналізовано відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, положенням чинного законодавства про адміністративну та кримінальну відповідальність, законам України, що регулюють суспільні відносини у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

***Ключові слова:** кримінальна відповідальність, систематичність, запобігання, домашнє насильство, покарання.*

Вступна частина. Законом України від 6 грудня 2017 № 2227-VIII «Про внесення змін до деяких законів України у зв’язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» Кримінальний кодекс України (далі – КК України) доповнено статтею 126-1 та передбачено відповідальність за домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров’я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи.

Основна частина.

Законопроект спрямований на вдосконалення підстав притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства шляхом законодавчого визначення систематичності як обов’язкової ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 126-1 КК України.

Визнаючи необхідність законодавчого забезпечення повноти імплементації положень актів міжнародного права з питань протидії домашньому насильству, вважаємо за доцільне зазначити таке.

У чинному КК України ознака систематичності притаманна положенням як Загальної, так і Особливої частин. Зокрема, у частині другій статті 78, частині п’ятій статті 79, частині п’ятій статті 83 КК України систематичність згадується в контексті систематичного вчинення правопорушень, які спричинили адміністративні стягнення, що свідчить про небажання стати на шлях виправлення. Відповідно до усталеної практики систематичним учиненням правопорушень вважається вчинення засудженим трьох і більше

правопорушень, за які його було притягнуто до адміністративної відповідальності.

У положеннях Особливої частини КК України систематичність як ознака об'єктивної сторони складу злочину передбачена частиною першою статті 116 «Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання» (системний характер знущання); частиною першою статті 120 «Доведення до самогубства» (систематичне приниження людської гідності або вчинення систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать волі); частиною першою статті 150-1 «Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом» (систематичне випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб); частиною першою статті 390 «Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі» (систематичне порушення громадського порядку чи встановлених правил проживання).

У доктрині кримінального права загальновизнаним є положення про те, що діяння вважається систематичним за умови його вчинення три і більше разів. Спірним залишається питання, чи утворює систематичність (як підставу для кваліфікації діяння за статтею 126-1 КК України) попереднє притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства.

Верховним Судом України щодо цього питання була сформульована правова позиція. Так, у постанові від 25 лютого 2021 року у справі № 583/3295/19¹ зазначено таке: «Словосполучення «систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства» описує діяння. Закінченим кримінальне правопорушення вважається з моменту вчинення хоча б однієї із трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) втретє, у результаті чого настав хоча б один із указаних в законі наслідків. При цьому не має значення, чи було відображено в адміністративному протоколі поліції, в обмежувальному приписі чи в іншому документі факт перших двох актів насильства. Факт документування має значення для доказування систематичності, але не більше ніж інші передбачені законом докази».

У постанові Верховного Суду від 28 травня 2024 року у справі № 522/2378/22² зроблено висновок, що попереднє притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства за умови подальшої повторюваності вчинення протиправних дій стосовно певної потерпілої особи чи осіб і настання конкретних наслідків, які визначені законодавцем як більш тяжкі, ніж ті, що зазначені в законодавстві України про адміністративні правопорушення, не свідчить про подвійне притягнення до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

¹ Постанова Верховного Суду України від 25 лютого 2021 р. у справі № 583/3295/19/. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

² Постанова Верховного Суду від 28 травня 2024 року у справі № 522/2378/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

Таким чином, пропоноване законопроектом визначення систематичності домашнього насильства потребує уточнення і врахування кількісних та якісних критеріїв визначення систематичності, у тому числі в контексті врахування випадків попереднього притягнення особи до відповідальності за злочини, пов'язані з домашнім насильством.

Висновки. Положення законопроекту не повною мірою відповідають усталеним вимогам законодавчої техніки щодо повноти та правової визначеності нормативно-правового акта, що в подальшому перешкоджатиме належній ефективній реалізації законопроекту та досягненню зазначеної у ньому мети.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*